

תיקוני עירובין

גליון שאלות הלכתיות

המתחדשות מידי שבע בבדיקת העירובים השכונתיים

גליון מס' 34
חנוכה תשע"ה

מוקד העירוב השכונתי
בני ברק
054-84-83-320

קשר בין חנוכה לעירובין

בעמדתנו בימי החנוכה שאלו האברכים בסקרנות, האם בגליון תיקוני עירובין ימצא גם קשר בין עירובין לחנוכה. והנה אכן יש קשר גם לחנוכה. שע"פ דין בהל' עירובין נחלקו המנהגים האם להדליק נרות חנוכה בפתח הבנין והחצר, או בחלון [ופתח הדירה].

מדוע אין עושים בזמנינו לחי וקורה

הנה ידועים דברי הרמ"א (סי' שס"ג סכ"ו) שנהגים האידנא לתקן כל המבואות בצורת הפתח, ולא בלחי או קורה, משום שכל המבואות שלנו יש להם דין חצרות. וכך המנהג עד היום לעשות דוקא צורות הפתח, הם העמודים הסובבים את העיר, והעומדים בפתחי שכונות, שעליהם קשורים חוטים הנותנים להם דין צורת הפתח. וגם הלחיים הנעשים בזמנינו, אינם הלחיים המוזכרים בגמ', שהרי הלחיים שבגמ' מתירים ללא חוט, ובלחי אחד, ורק עד י' אמות. אלא הלחיים הם בעצם עמודים של צורת הפתח, והיינו ע"פ המבואר בגמ' ובשו"ע שאין צריך שהעמוד יגיע עד החוט [המשקוף] העליון, אלא מספיק שיהיו בגובה י' טפחים כשיעור מחיצה, וממילא אומרים גוד אסיק מחיצתא עד החוט. [והטעם שעושים אותם רחבים, הוא כדי שנהיה בטוחים שהם תחת החוט, ועוד שגם כשהחוט מתנדנד מעט, לא יצאו מבין העמודים, דהיינו הלחיים]. הרי מבואר שכיום משתמשים רק בצורות הפתח, וזה משום שהרחובות שלנו אינם מבואות אלא חצרות.

דין זה הוא יסוד חשוב לעירובים בזמנינו, שיש רבים שסבורים שמשפיק שיהיה לחיים, או חוטים, ולא יודעים שיש קשר מחויב ביניהם, שיהיו זה על גבי זה. מעשה שהיה לפני כשנה בבני ברק, בשכונה מסוימת היתה בעיה באחת מצורות הפתח, ולא הצליחו לתקן את העירוב לפני שבת [ולא היה שם עומד מורה]. הלך האחראי ותלה מודעה שהעירוב פסול. שאל אחד הת"ח מדוע העירוב פסול, הרי הלחיים נשאר, ויהיה היתר ע"י הלחיים. אמר לו האחראי, הרי כתוב ברמ"א ומשנ"ב שהיום יש לרחובות דין חצרות ולא מועיל לחי, [וגם שני לחיים לא יכולים להתיר במקרה ההוא מדין פסי חצר, כיון שאינם מכוונים ממש זה כנגד זה, ובלא"ה הפתח היה רחב מ"י אמות]. דבר זה הוא אחד מהדברים הבסיסיים בעירובין שאינם ידועים כ"כ למי שלא מתענין.

ע"פ שו"ע בספקות ע"ן גליון הולדת בית חטבה

נשאלת השאלה מדוע לרחובות שלנו אין דין מבואות אלא חצרות. בנושא זה יש הבדל ניכר שאירע במהלך הדורות. בתרומות הדשן שהוא מקור הדין, כתב טעם משום שכל העיר מוקפת חומה, וכולה רה"י, ומה שחסר לעירוב הוא להבדיל בין הרחובות של גוים לרחובות של היהודים, והרי להבדיל בין שני מקומות מוקפים לא מספיק לחי, אלא צריך צורת הפתח. ולכן המנהג לעשות צורות הפתח. לאחר כמה דורות התחילו לגור בערים ללא חומה, ובטל הטעם שכתב התרומות הדשן, ומ"מ נשאר המנהג לתקן רק בצוה"פ. ולפיכך שואל המג"א (סי' שס"ג ס"כ כ"ז) מדוע בזמנינו מקפידים לעשות צוה"פ, וכתב טעם חדש, משום שמבוי צריך שיהיו בו שתי חצרות ובכל חצר שני בתים, והרי הבתים פתוחים ישר לרחוב, ואין חצר לפניהם. לפ"ז כותב החי אדם (כלל ע"א סי"ג) שזה טעם טוב למצב

שהיה בזמן המג"א, שכל הבתים היו פרטיים ופתוחים ישר לרחוב, כמו שמצוי היום בערים העתיקות בירושלים ובצפת, אבל גם בעיר וילנא שבזמנו התחילו לבנות בנינים משותפים, חוזר הדין שיש לרחובות דין מבוי. לפ"ז נשאלת השאלה שבזמנינו יהיה לרחובות דין מבוי.

עשיית תיקון בסיבוב שברחובות מדין מבוי עקום

ואמנם לחי בלא"ה לא יועיל ברחובות שלנו, כי בכל אופן לחי מועיל רק עד י' אמות, והרחובות שלנו רחבים יותר מ"י אמות, וגם רובם מפולשים, [מלבד מקרים מסוימים], אך נפק"מ בעיקר לדין מבוי עקום, שבעצם השו"ע (סי' שס"ד ס"ג) פוסק שמבוי שמסתובב צריך תיקון בעקמימות, כלומר בכל סיבוב צריך להוסיף עוד לחי [כדי שהעוברים ושבים יכירו מיד שהמבוי מתוקן], ומה שכיום לא עושים תיקון בכל עקמימות, היינו משום שכתב המשנ"ב (שם ס"ק י"ב) שהדין נאמר במבוי ולא בחצר, וכיון שלמבואות שלנו יש דין חצר, א"צ תיקון. ולפ"ז אם לרחובות שלנו חזר דין מבוי, יצטרכו שוב לעשות תיקון בכל סיבוב. בשעה שבנו את העירוב בקרית ספר, רצו להקפיד גם על הלכה זו של מבוי עקום, שהוא דין מפורש בשו"ע, ושאלו את מרן הגר"נ קרליץ שליט"א, ומרן אמר להם שאין לשנות ממה שנהגו כבר כמה מאות שנים, הרי רואים שבכל דור חיפשו לקיים את המנהג, ומצאו טעם חדש להשאירו, א"כ גם בזמנינו אין לשנות. וא"כ למעשה צריך למצוא טעם חדש.

בימים אלו עורר אחד מהרבנים הספרדים, שכיון שהמשנ"ב היקל בזה ע"פ צירוף של אחרונים שחלקו על השו"ע (ע"ש בבה"ל), א"כ לבני ספרד אין את הקולא הו", וביקש שבשביל שהעירוב יהיה טוב גם לבני ספרד, שיעשו עוד לחיים רבים בכל סיבוב של רחוב.

הגדרת החצרות שלנו, אינם כחצרות של חז"ל

החזו"א (סי' ס"ה ס"ק י"ז) עמד על שאלה זו, וכתב איכרא עיקר דברי רבותינו דמבואות שלנו אין בתים והצרות פתוחין לתוכן, לא ידענו עיקר הריעותא בזה, וכו' ונמצא חצרות שיש להם בתים וכו', ובבנין כרכים שלנו ודאי יש לרחוב דין מבוי, ואולי בימיהם היה מבוי על אופן אחר, והניח בקושיה. אולם לאחמ"כ (בסימן ס"ה ס"ק נ"ב, וכו' צ"ס"כ כ"ג) כתב לחדש ולתרוץ כי חצרות שלנו אינם כחצרות של חז"ל שהיו משמשות בתשמישי דירה לכביסה ולאכול בה בקיץ וכדומה, ולענין מבוי צריך חצר דוקא. לכן בזמנינו אין לרחובות דין מבוי.

עירוב מהודר ואינו לפי שו"ע מפורש

מעשה שהיה בשכונת רמת אלחנן בבני ברק, שעמדו שני אברכים והתוכחו האם לטלטל בעירוב מהודר של רמת אלחנן, שכידוע השקיעו בו הרבה להדר בו, ואין בו חשש רשות הרבים ואכמ"ל, אמר אחד לחבירו, שמי שלא מטלטל בעירוב הזה הוא אפיקורס, כיון שהוא לא מאמין בהיתר שחז"ל תקנו עמד שם ת"ח גדול מחתניו של מרן הגר"נ קרליץ שליט"א, ואמר להם שכמה שהעירוב מהודר, עדין בשו"ע כתוב שהוא פסול. תמחו האברכים הכיצד יתכן, פסול ממש, ושו"ע מפורש. פתח להם בדין מבוי עקום, ואמר הרי הטעם שלא עושים כתב המשנ"ב משום הרחובות כחצרות. אבל כיום שיש בתים וחצרות, צריכים לעשות תיקון בעקמימות, וכיון שלא עושים הרי שו"ע מפורש שזה פסול. ואמנם החזו"א יישב שאין כיום חצר, אבל דבריו הם

חידוש, ועכ"פ אי אפשר לומר שמי שלא מטלטל הוא אפיקורס, אלא יש לו סיבה טובה לעשות כך. וכמובן שהלכה למעשה אין לנו לשנות מהמנהג, כפי שהורה מרן הגר"ג קרליץ שליט"א, וכנהוג בכל מקומות ישראל.

הגדרת חצר לענין הדלקת נר חנוכה

בנידון זה תלוי גם דין הדלקת הנרות בחצר. שהשו"ע (סי' תרע"א ס"ה) כתב נר חנוכה מניחו בפתח החצר הסמוך לרשות הרבים, והיינו כשיטת תוס' שלא מדליקים בפתח שבין הבית לחצר, אלא בפתח שבין החצר לרחוב. וכן דעת מרן הגר"י מבריסק זצ"ל, ומרן הגר"ש אלישיב זצ"ל שמקום ההדלקה גם בזמנינו, הוא דוקא בפתח של החצר לרה"ר. אבל בדעת מרן החזו"א כתב השונה הלכות (הל' חנוכה סי' תרע"א דין י"א) שלפי שיטתו בעירובין שאין לחצרות שלנו דין חצר של חו"ל, א"כ גם לענין הדלקת נרות חנוכה אין להדליק בפתח החצר הפונה לרחוב, דאין זה חצר ולא יוצאים בהדלקה זו. [ולכל היותר יוכל להדליק בפתח הדירה הפונה לחדר המדרגות, מדין פתח הבית כאשר אין חצר. אבל יהיה חסר בזה היכר לרה"ר], ולכן לפי דעת החזו"א מקום ההדלקה הוא בחלון הבית הפונה לרה"ר, ולא בפתח. ובודאי לא בפתח החצר (וכן מובא בדינים והנהגות וארחות רבינו).

מרן רה"י הגרא"ל שטינמן שליט"א נוהג להדליק נרות חנוכה בפתח שבין המרפסת לחדר. וביאור הענין הוא על פי הנוכח לעיל, שלפי דעת החזו"א אין בזמנינו חצר המוגדרת כחצר של חו"ל, ולכן צריך להדליק בפתח הבית או בחלון. והנה המרפסת הזו היתה תמיד פתוחה במשך שנים רבות, וא"כ היא לא כמו חדר מחדרי הבית, אלא היא חצר, [כמו שק"ל לענין מזוזה שהיא פטורה, וקובעים מזוזה רק בתור פתח לבית]. וכיון שלענין הדלקת נר חנוכה החצר אינה חצר אלא סתם "רחבה", ממילא יש להדליק בפתח החדר הפונה למרפסת. ואמנם אח"כ סגרו את המרפסת בתריסים, מ"מ עדיין אין לה דין בית ממש [וכידוע האריכו בזה הפוסקים לענין מזוזה, וכן המזוזה שם היא בצד הכניסה לבית, ולא למרפסת]. ועוד אמר מרן, שאין משתמשים במרפסת אלא כמחסן בלבד. לכן מרן מדליק בפתח החדר הפונה למרפסת, שהוא מוגדר כפתח [הפונה לחצר שאינה חצר] הסמוך לרשות הרבים.

הגדרת "פתח החצר" לענין הדלקת נר חנוכה

דבר נוסף שהתקשרו כמה אברכים לשאול על הלכות עירובין, על מנת לקיים הדלקת נרות חנוכה, לפי השיטות שמדליקים בפתח החצר, דנו הפוסקים האם היינו דוקא בפתח כהלכתו שיש לו צורת הפתח, או שאין דין פתח דוקא, אלא מקום הכניסה מהרחוב לחצר, והבעלות היא הקובעת את מקום הכניסה וההדלקה. מבלי להיכנס לשיטות בעיקר הלכה זו, יש הרבה שמקפידים שיהיה צורת הפתח, ועושים במיוחד לחנוכה צורת הפתח בפתחי החצרות, כדי שיהיה לחצר פתח ממש. וכדי לעשות צוה"פ כהלכה, מתקשרים לברר על כל מיני דברים, מה דינם לענין עירוב, כדי שישמש להם להיתר לנר חנוכה.

בשבוע זה התקשר אברך שעשה את הקנים שבצדדים [הלחיים של צורת הפתח], מדבק ניר המודבר על הכותל. והנה הלחיים עוביין כלשהו, רק צריך שיבלטו משהו, ולא שיהיה רק צבע בלבד (משנ"ב סי' שס"ג ס"ק כ"ו). אבל שאל האברך שיש קצת חורים ושקעים בכותל, וממילא הדבק לא עומד בצורה ישרה, האם יש בזה חסרון של פתחי שימאי, שמקפידים עליו לענין עירוב. והנה שיעור הבלטות לענין פתחי שימאי אינו דבר מפורש, וקשה לתת הגדרה בענין זה. אבל במקרה ההוא שיעור הבלטות היה קטן מאוד (כשני מ"מ), רק כיון שזה בסה"כ דבק לכן כל בליטה קטנה ניכרת. ולכן י"ל שהוא כשר באופן זה.

נקודות חשובות בעשיית צורת הפתח בכניסה לבנין

באחד הבנינים עשו צורת הפתח בכניסה לבנין, על פי הדרכה ממוקד העירוב. הצמידו לקירות שני עמודי עץ [לייסטים] שרוחבם כמה ס"מ, וכנגדם

סמוך לתקרה קשור חוט. צורת קשירת החוט במקרים כאלה, יש בה בעיה. משום שאם מחברים לקיר לולאה או וו, יוצא שהחוט מתחיל קצת רחוק מהקיר, וכיון שהעמודים דקים מאוד, יש מקרים שהעמוד נמצא תחת הלולאה, ולא תחת החוט, כי החוט מתחיל יותר רחוק. וכתבנו לעיל (גליונות 18,25) שהלולאה אינה חלק מהחוט ואינו כשר.

הפתרון הוא לקשור חוט לבורג [שיש עליו שייבוט, כדי שהחוט לא יברח], ולהכניסו לקיר עד הסוף. אבל החסרון בזה שאי אפשר כך למתוח את החוט, [וצריך למתוח מחושש שיתנדנד, ומחושש שישקע באמצע ולא יהיה ישר]. לכן לוקחים חוט [דיג דק] וקושרים אותו לבורג לפני הכנסתו בצורה מתוחה קצת, ואז מכנסים את הבורג לקיר, והבורג עצמו מותח את החוט. וכך עשו במקום הנוכח.

אחד האברכים הראה את הפתרון לאחד המומחים לעירובין, במטרה שיבדוק האם החוט מכוון ישר מעל העמוד. ולא שיבדוק רק שעובר מעל קצה העליון של העמוד, שזה אפשר לראות בקלות, אלא גם יבדוק שעובר מעל החלק התחתון, כמבואר בחזו"א (סי' ע"א סק"ו) שגם כשהחוט מעל ראש העמוד, יש להחמיר שהעמוד יהיה ישר, באופן שהחוט יעבור גם מעל החלק התחתון.

חוט שקוף לצוה"פ ואינו ניכר

האחראי בדק את צורת הפתח, והעיר שיש בה בעיה חדשה, שמחמתה צורת הפתח פסולה. משום שהחוט שהוא הקנה העליון עשוי מחוט פלסטי שקוף ודק מאוד, שכמעט אינו ניכר, וצריך להתבונן כדי להבחין בו, וא"כ אין בזה היכא של צורת הפתח.

והנה דין היכר מצאנו בגמ' לגבי קורה, וז"א גם לגבי לחי, אבל מבואר בגמ' שלמ"ד לחי משום מחיצה, [וכן ק"ל להלכה] אין צורך בהיכר. וכל שכן בצורת הפתח שהיא רק דין מחיצה, אין צורך שיהיה היכר, ובודאי יש להכשיר גם כשהחוט אינו ניכר. העברנו שאלה זו לאחד מרבני העירובים, והביא שבשו"ת הת"ס [או"ח סי' צ"א] נקט שצריך שיהיה היכר לצוה"פ, או בעמודים או בחוט. אך לא צריך בשניהם. ובשו"ת קנה בושם הביאו וכתב לדון לפ"ז בחוטים שאינם ניכרים. אך מכיון שהחת"ס כתב שמספיק היכר באחד מהדברים של צוה"פ, א"כ במקרה שלנו וכן הוא בדרך כלל בעירוב, הרי העמודים ניכרים, וא"כ אין חסרון במה שהחוט אינו ניכר. ועוד אמר שהמעין בחת"ס יראה שכתב כן רק למ"ד שלחי

צריך היכר, אבל לדידן שגם לחי של מבוי הוא משום מחיצה, ודאי שצוה"פ א"צ היכר. וע"ע מש"כ בשו"ת האלף לך שלמה (סי' קפ"ה) בענין היכר בצוה"פ, ובשו"ת מהרש"ם (ד"ג סי' צ"ז) דחה דבריו. וא"כ למעשה אין דין שהחוט של צוה"פ יהיה ניכר.

חיוב מזוזה

בעקבות עשיית צורת הפתח, היו שכנים שטענו שעי"ז התחייבו במזוזה. ואכן השכן קנה בעצמו מזוזה, וקבע אותה על צורת הפתח שעשה. אמנם כשהצוה"פ נעשית רק לשבוע של חנוכה, י"ל שזה פתח ארעי ואינו חייב במזוזה. אבל כיון שדעתו להשאיר אותה באופן קבוע, כדי שישמש כבר גם להתיר לטלטל בתוך הבנין, א"כ התחייב במזוזה.

לברורים בנושאי עירובין, וכן לתרומות וסיוע בהפצת הגליון:

מוקד העירוב השכונתי
 מוקד העירוב השכונתי
 קו סודע הלכת ומידע אקטואלי על גבולות העירובים השכונתיים
 054-84-833-20

ניתן לקבל את העלון במייל כשר, לשלוח בקשה ל- A83320@GMAIL.COM

תיקוני עירובין

גליון שאלות הלכתיות

המתחדשות מידי שבוע בבדיקת העירובים השכונתיים

גליון מס' 35
מכת תשע"ה

מוקד העירוב השכונתי
בני ברק
054-84-83-320

עשיית צורת הפתח בפתחי החצרות, להדלקת נרות הנוכה

בגליון הקודם עסקנו בענין הקשר של חנוכה לעירובין, והוא בשני דברים. א. בהגדרת חצר של זמנינו, והנפק"מ לפ"ז לכל נושא לעצמו. לגבי עירובין השאלה אם מתקיים התנאי של מבוי, שיהיה בתים וחצרות פתוחין לו, והיינו שתי חצרות שבכל חצר שני בתים, ולפ"ז האם יש דין עשיית לחי בסיבוב מדין מבוי עקום. ולגבי חנוכה השאלה אם להדליק בפתח החצר, או שמא מקום כזה לא מוגדר כחצר. ב. עשיית צוה"פ בפתחי החצרות, לסוברים שצריך להדליק בפתח ממש. כמידי שנה היו הרבה מקומות שעשו צוה"פ בפתח החצר, אבל אנשים לא משקיעים בחומר, ועושים מגרוטאות שמוצאים זרוקים במקום הכי קרוב, ולכן יש הרבה מקומות שיש שאלות ובעיות בדין צורת הפתח. אחד מרבני העירובים בירושלים סיפר, שאצלם מצוי יותר אנשים שעושים צוה"פ לחצר לחנוכה, והוא רגיל לקחת אברכים שלומדים עירובין, ולהסתובב איתם בליל שבת חנוכה בשכונה, לדון על הצוה"פ שעשו, ומעטים הם שעושים אותה כשרה.

צוה"פ לילית חנוכה מטעמי קרשים והשלמת ברוח

באחד המקומות בבני ברק היה פתח עם שער ללא צורת הפתח, והמדליק את הנרות עשה עליו צורת הפתח. יש לציין שנחלקו האחרונים האם צריך ככה"ג צורת הפתח, ד"א שהשער לבד יש לו דין מחיצה כמו צורת הפתח, שגם כשהשער פתוח הוא נחשב כמחיצה. ולמעשה מחמירים לעשות צורת הפתח, ואכמ"ל.

עמוד המורכב משתי חתיכות שאינן זה על גבי זה

והנה הוא חיפש קרשים להעמיד ליד השער ולקשור להם את החוט, וכפי הנראה לא מצא קרשים ארוכים שיהיו מהקרקע עד גובה קומת אדם, אלא לקח קרשים קצרים והעמיד אותם בגובה, והעמיד אותם לצד של העמודים של השער משני הצדדים, ועליהם קשר את החוט (ראה תמונה). במקרה כזה יש לדון האם אפשר להחשיב את הקשר כהמשך של העמוד של השער, ונפק"מ כשהחוט קשור מעל גבי הקשר, אבל הוא לא עובר באוויר שמעל העמוד של השער, אלא קצת בצד, [מכיון שהקשר קצת עקום], שבכה"ג רק אם הקשר הוא המשך של העמוד הוא יהיה כשר, אבל אם הקשר הוא עמוד נפרד, א"כ לקשר יש בעיה שלא יכול לעשות צורת הפתח, כיון שהוא באוויר ואינו מגיע לקרקע, ולעמוד של השער יש בעיה שהחוט לא עובר על גביו. ויש לעיין בזה אם הקשר יכול להחשב המשך של העמוד.

אבל הנידון הזה הוא רק במקרה שהחוט קשור על גבי הקשר, משא"כ במקום הנוכח הוא לא קשר את החוט מעל ראש הקשר, אלא החוט היה קשור מן הצד של הקשר [כרוך סביבו], וא"כ ודאי שבצורה זו אין להכשירו מצד שהקשר יחשב העמוד של צוה"פ, כי החוט אינו על גביו. ובהכרח ההיתר יכול להיות רק מכח העמוד של השער. והיינו באופן שהחוט יהיה מכוון טוב שיעבור בדיוק מעל העמוד, ומדין גוד אסיק נחשב כאילו העמוד מגיע עד החוט. ולמעשה מכיון שהקשר היה מחובר בחוט ברזל, ובקלות הוא מתרופף והקשר מתעקם מעט, ממילא בסטייה קטנה כבר החוט לא מכוון מעל העמוד, וכך היה כשאחד האחראים בדק את צוה"פ, החוט לא עבר מעל העמוד של השער. וא"כ הצוה"פ פסולה ממש.

משקוף שהציו קרש והציו חוט

שאלה נוספת שהיתה בצורה הזו, שבאחד הקרשים שהוא מצא, היה גם תוספת קרש מאוון, שהוא כמו משקוף (קנה עליון), שהולך בכיוון של החוט, אבל הוא היה שבור ולא הגיע מצד לצד, מעמוד לעמוד, אלא רק על חצי

הפתח (ראה תמונה), וכדי להשלים את המשקוף קשר חוט וסיבב אותו על הקרש המאוון (המשקוף), כדי שכסמסתיים הקרש הוא יהיה כביכול ההמשך. והנה אם היה קושר חוט ישר מצד לצד, לא היה צריך להתחשב בקרש המאוון כלל, והחוט לבד היה נחשב למשקוף כשר. אבל מכיון שהחוט לא הלך ישר, אלא היה כרוך סביב חצי המשקוף, יש בזה בעיה של פתחי שימאי, משום שהחוט מסתלסל באמצע סביב קרש.

ולכן לכאורה צריך לומר שבחצי הפתח הראשון איפה שיש קרש, הקרש יהיה המשקוף, ואח"כ בהמשך החוט הוא יהיה המשקוף. וכאן יש לדון האם זה עצמו שהמשקוף חציו מקרש רחב, וחציו מחוט דק, הוא חסרון של פתחי שימאי, וי"א מצד שההבדל בעובי דומה לבליתות ושקעים שנחשבים פתחי שימאי. וי"א באופן אחר, שעצם הדבר שניכר שהמשקוף עשוי משני חלקים שאינם מתאחדים יחד, הוי פתחי שימאי].

יש שהביאו ראייה מדבריה החזו"א (סי' ע"א ס"ק י"א) שחוט הקשור ליתדות שנוטים לצד כמו שיש בכל עמוד חשמל זרועות המרחיקות את החוט מהעמוד, היתדות פסולים לשמש המשך לקנה העליון, מפני שיוצא שהקנה העליון אינו ישר ואינו בצורה של פתח [פתחי שימאי]. ומשמע שלולי החסרון שהם נוטים לצד, היו נחשבים כהמשך של הקנה העליון. אבל יש לדחות הדחזו"א לא כתב שלולי בעיה זו יהיה כשר, אלא שבכה"ג יש פסול שאינו ישר, ואה"ג גם כשהיתד ישר עם החוט יש פסול אחר, רק שאינו פשוט כ"כ כמו הפסול של יתד נוטה. וצ"ע למעשה.

חוט של עירוב מניר טואלט

באחת הישיבות בבני ברק היו בחורים שעשו עירוב בין הבנינים של הישיבה, כדי שיהיה מותר לטלטל לכתחילה, ולא יצטרכו לסמוך על העירוב השכונתי, שאמנם הוא נעשה בדקדוק, אבל יש בו רחובות רחבים ט"ז אמה, אשר עליהן כתב המשנ"ב שבעל נפש יחמיר לעצמו. כשהתקרבה שבת חנוכה התעוררו גם המקפידים להדליק נרות בחדרים, שהם צריכים לטלטל את האוכל לחדר שבפנימיה. בנוסף לכך באו בחורים שמדליקים נרות חנוכה בפתח החצר, ורצו לעשות צורת הפתח גם בפתח של הפנימיה, כדי שיהיה להם פתח החצר להדליק בו נרות חנוכה.

הבחורים כנראה לא מצאו תחת ידם חוט כשיעור רוחב הפתח, והבריקו רעיון מקורי. לקחו גליל ניר טואלט, קשרו פיסת ניר ארוכה לרוחב הפתח, והעמידו תחתיה שני לחיים. הסיפור לכשעצמו מענין, אבל השאלה האם יש בזה בעיה מבחינה הלכתית. והנה ברור שמן הסתם אי אפשר למתוח את הניר עד כדי שלא יתנדנד ברוח מצויה, כיון שאם ימתחו אותו קצת חזק הוא יקרע.

אלא שהבחורים הביטו על הניר ביום, בשעה שבבני ברק כמעט אין רוחות, ואז הוא כמעט לא התנדנד. ובאמת יתכן שמחמת הבנינים הסמוכים לא מגיעה לשם רוח, [וזה תלוי במחלוקת הבה"ל (סי' שס"ב ס"א ד"ה שאינה) והחזו"א (סי' נ"ב ס"ק י"ד), בדין מחיצה בתוך בית שהבית מונע את הרוחות, האם יש חסרון של מחיצה שאינה עומדת ברוח, ואכמ"ל]. אבל נראה שעכ"פ ברוחות המצויות כאן בלילה הניר יתנדנד למרות שהוא בין הבנינים, וא"כ יש לו פסול של מחיצה המתנדנדת ברוח אלא שתלוי מהו רוחב הלחי, ומה חוזק המתחה והנדנד, האם בשעת הרוח יוצא אמצע הניר מבין הלחיים.

עירוב שיכול להיפסל בקלות

אבל יש בזה בעיה אחרת שנוגעת לא רק למקום הזה, אלא לתפיסה הפשוטה לחומרת נושא הטלטול, שאי אפשר להתיר טלטול ע"י דבר שיש

חוט של צורת הפתח מניר טואלט

שבעתיד יחול שינוי קטן בשיפוץ המדרגה, לכן אם אפשר בקלות כדאי להנמיך מעט. ומ"מ בצורה כזו שאין בסה"כ ג' טפחים, הלחי כשר.

לפי סברא זו יש טוענים שיתכן שתהיה בעיה אפילו באופן ששיפוע הקרקע הוא פחות משיעור תל המתלקט, [כגון במקרה זה שהקרקע משופעת טפח מתוך ד' טפחים, ואינה בשיפוע תל המתלקט שהוא טפח מתוך 2.4 טפחים], ובכל זאת יוצא שהלחי גבוה ג' טפחים מהקרקע שלפניו, ואינו כשר. אמנם באופן זה הורה אחד מרבני העירובים שאין בעיה, כיון ששיפוע שהוא פחות מתל המתלקט, נחשב קרקע ישרה, ולכן מודדים את גובה הלחי מהקרקע שתחתיו ולא ביחס לשיפוע המועט שלפניו, ועיין.

מגיליון מספר 73

מקום הדלקת נרות הנוכה בפתח החצר או בחלון

מתוך השאלות שהגיעו למוקד העירוב לקראת ימי החנוכה, היתה שאלה אחת שנוגעת להגדרת ההלכה של פי תקרה יורד וסותם. כידוע נחלקו הפוסקים בענין מקום ההדלקה. ושאלה זו נובעת מדברי החו"א בהלכות עירובין בדין מבוי בזמנינו, כפי שבארנו באריכות בשנה שעברה, ראה לעיל גליון 34. דעת מרן החו"א שחדר המדרגות אינו נחשב חצר של הבית, כיון שלא מושגים בחצר שימוש של בית כפי שהיה בזמן חז"ל, אלא הוא משמש למעבר או להנחת עגלות בלבד, ולכן אין לנו אפשרות להדליק בפתח החצר, ומקום ההדלקה הוא רק בחלון הפונה לרה"ר. וכן נוהגים מרנן גדולי ישראל בבני ברק, ורוב תושבי אתרא דמרן החו"א. [ומי שגר בקומה גבוהה והחלון למעלה מכ' אמה מהרחוב, י"א שפתח הדירה לחדר המדרגות, נחשב פתח הפונה לרה"ר, כיון שבחדר מדרגות עוברים רבים והוא כעין רה"ר. וי"א שידליק בחלון ויסמוך על הדעות שהבתיים הסמוכים שיש להם חלון מולו, שכלפיהם הוא בתוך כ' אמה, הם הרבים שעוברים סמוך לחלון].

דעת מרן הגר"י ומרן הגר"ש אלישיב זצ"ל שגם בזמנינו מקום ההדלקה הוא בפתח החצר, ויש לחדר המדרגות ולחצרות דין חצר, ועל כן מקום ההדלקה הוא בקצה החצר, במקום הסמוך לרחוב. וכן הורה הרבה רבנים בירושלים, וכן נוהגים רבים מתושבי ירושלים. אלא שבהרבה בנינים יש בעיה שבתחילת החצר אין פתח, וחז"ל אמרו להדליק בפתח החצר. וידוע שנחלקו בזה מרנן ורבנן זצ"ל, לדעת הגר"י יש דין פתח כהלכתו, שיש לו צורת הפתח, ולכן בבריסק עושים צורת פתח לחצר לחנוכה, במקומות שהחצר ללא צורת הפתח. ולדעת הגר"ש זצ"ל אין דין צורת הפתח דוקא, אלא מקום הכניסה מהרחוב לחצר הוא מקום ההדלקה.

האם פי תקרה הוא דין פתח או דין מחיצה

מבלי להיכנס לשיטות ברמ"י הלכות חנוכה, פנה אחד האברכים למוקד העירוב ושאל, כיון שהחלון שלו למעלה מכ' אמה, לכן הוא זקוק להדלקה בפתח החצר, והנה בכניסה לחצר שלו, לא רק שאין צורת הפתח אלא גם אין גדר בחזית, הכניסה לבנין היא דרך שביל שיש לו גדרות בצדדים, וכל הצד של הכניסה שלו פתוח, ואין מה שיגדיר אותו כפתח. [אמנם יתכן שלדעת הגר"ש זצ"ל גם בזה אפשר להדליק בשפת החצר, ושינוי הבעלות מגדיר שזו חצר, ותחילת השביל היא הכניסה, ואכמ"ל].

שאלתו היא, שלגבי טלטול בשבת, הורו לו שיש באמצע השביל דין פי תקרה יורד וסותם, במקום שמסתיימת התקרה שתחת הבנין, ועד שם הוא יכול לטלטל, וא"כ האם נלמד מזה גם לדיני חנוכה, או שמא הוא צריך צוה"פ, או להדליק סמוך לרחוב. המשיב של המוקד הוסיף על דבריו וביאר את יסוד השאלה, האם הדין שפי תקרה יורד וסותם הוא משום שסוף התקרה מוגדר כפתח, וגם לגבי חנוכה זה יחשב כפתח החצר, או שמא דין פי תקרה אינו כפתח, אלא הוא דין מחיצה שנאמר לגבי טלטול, וכעין דין גוד אסיק שהוא דין מחיצה, בזה נאמר דין גוד אחית שיוורד וסותם, וא"כ לגבי חנוכה אינו מוגדר כפתח החצר. המשיב שיבח אותו על השאלה, והעביר את השאלה לרבנים.

אחד הרבנים התייחס לגוף השאלה האם פי תקרה הוא דין פתח, או שהוא דין מחיצה, ואמר שנחלקו בזה רש"י ותוס'. רש"י בסוכה (דף ו: ד"ה לגוד) על דברי הגמ' שהדין מחיצה הלכה למשה מסיני, בא ללמד גוד ולבוד גוד ודופן עקומה, פירש רש"י לגוד אחית או אסיק, כגון אכסדרה בבקעה דאמרינן בה פי תקרה יורד וסותם. מבוואר שפי תקרה הוא דין מחיצה ודין גוד אחית, ולא הגדרת פתח. אבל בתוס' בעירובין (דף צד: ד"ה בשתי) כתבו דטעמא דפי תקרה משום דדמי לפתח, והוכיחו מהגמ' שם שמחלקת בין רחב יותר מי' אמות שאינו כפתח, ובקרן זוית דפיתחא בקרן זוית לא עבדי אינשי, ומבוואר שיש לפי תקרה גדר פתח.

אבל לגופו של ענין לגבי מקום הדלקת נרות החנוכה, צידדו שנים מרבני המוקד שהשאלה הובאה לפניהם, שיש לומר שבכל אופן מקום ההדלקה הוא במקום שתחת פי התקרה, גם אם הוא דין של מחיצה, ולא בתחילת השביל. משום שלפי מה שנשקטו שפתח החצר אינו צריך להיות דוקא במקום שיש צורת הפתח, אלא בתחילת החצר, מ"מ נראה שצריך שיהיה עכ"פ משהו שמגדיר את תחילת החצר, שכבר מתחיל שימוש בני החצר. משא"כ חצר פתוחה לגמרי אינה פתח החצר. ולכן במקום שיש כבר דין פי תקרה, י"ל שזו תחילת החצר, ולכן זהו מקום ההדלקה. [ועי' בשו"ע (סי' שס"ב ס"ט) שעומד מרובה מועיל במקום שהוא פחות מי' אמות כיון שנקרא פתח].

מקום ההדלקה בשפת החצר או בכניסה לחדר מדרגות

לפי הגדרה זו יש לבאר את המנהג הנפוץ בעיר בני ברק, שגם המדליקים בפתח החצר, רובם מדליקים בפתח החדר המדרגות, ולא בתחילת החצר בסמוך לרחוב, אף כשיש קצת גדר בשפת החצר, ולאורה קשה, שאם הדין הוא להדליק בפתח החצר, המקום הוא בשפת החצר, והכניסה לחדר מדרגות היא אמצע החצר, וזה לכל השיטות אינו מקום שכשר להדלקה.

אך לפי האמור שגם הסוכרים שמדליקים בשפת החצר ללא צורת הפתח, מודים שאם החצר שלפני הבנין פרוצה או פתוחה ברובה, יש לצדד שתחילת המקום הסגור העומד לשימוש הוא תחילת החצר, כמובן שהפתח של חדר המדרגות הוא מקום הראוי להדלקה.

הוראות ברורות על ההנהגה בדינים המוטלים במחלוקת או בספק

ויש לסיים שכמובן הדברים הנ"ל אינם מוחלטים ובודאי שאינם מוסכמים אצל כל הרבנים, כידוע המבויבה הגדולה השוררת בענין מקום הדלקת נרות חנוכה, שבכל ספר אפשר למצוא כמה שיטות, וגם אצל הרבנים יש הרבה ספקות, ויש אנשים רבים שמדליקים לחומרא בבי' מקומות. ומ"מ יש בדברים הנ"ל את היסודות של השיטות עם דברים שיש לדון בהם, ותן לחכם ויחכם עוד.

ומ"מ מהנקודה הזו שיש כ"כ הרבה שאלות ושיטות בהדלקת נרות חנוכה, שיטה אחת סוברת שלא יוצאים בצורה אחת אלא בשניה, ושיטה אחרת שלא יוצאים בשניה אלא בראשונה, וכ"כ הרבה חוששים לצאת ידי השיטות והספקות, ולמרות שהפוסקים עסקו בסוגיה זו, אין דבר מוחלט וברור וצריכים להחמיר בהרבה מקרים. ניתן להבין ולו כמעט את הקושי הגדול של העוסקים במלאכת העירובים והלכותיהם, שנקלעים לשאלות רבות מספור, שאין להן תשובה ברורה, שהפוסקים לא דיברו עליה, לא עסקו בסוגיה, ולא כתבו את הלכותיה, ודוקא בדורנו מעלים את השאלות הקשות לפני הרבנים. ברור ומובן שבסופו של דבר אנו מקבלים דעות שונות, יש אומרים כשר ויש אומרים פסול. הרי כמו כן מובן שאנו זקוקים לחשוש ולהחמיר לפחות בשיטות העיקריות, בהוראות שהורה מרן החו"א איש זצ"ל, ומרן הגר"ש אלישיב זצ"ל, ואחריהם רבני ומורי ההוראה בדורינו. לא פלא אם כך, שאיננו יכולים לסמוך על קולות הנהוגות בעירובים העירוניים, שאף אם יש כאלה שיטות שמתירות, הן אינן מקובלות על דעת רבותינו. והן טובות בשביל להציל את המטלטלים, או בשביל לעשות מה שאפשר, ולא בשביל מי שזכה וידוע לשאול מה אי אפשר, היכן לא נכון לטלטל, ולהדיר רגליו ממקומות כאלו שידוע שבני ביתו יצטרכו לטלטל בהם. לאדם כזה יאמרו את ההוראה הברורה שצריך להחמיר ולא לטלטל שם, וכבר יבין שזו צריכה להיות ההנהגה שלו ושל אדם כמותו.

בגליונות אלו אנו זוכים בס"ד לברר נושאים חשובים ושאלות הלכתיות, שהיו תמיד מוטלים בספקות ובחוסר ביור, לשאול את הרבנים, לסכם את הוראותיהם, ולהתדיין ולברר עמהם ולהביא לפני ציבור הלומדים, הקוראים והמעיינים את השאלות והנידונים עם דברי הרבנים והכרעותיהם. ברוב הדברים יש הסכמה וכן ברור מה אסור ומה מותר, ובמה צריך להחמיר. ואם כן אע"פ שלפעמים יש שתמהים מדוע מחמירים ולא מבריעים, או מדוע אין מקור ברור להתיר או לאסור ולהוכיח את הדברים. דיני החנוכה יסבירו לנו, שגם בהלכות שעוסקים בהן רבים יש דעות בין גדולי הרבנים, ועלינו מוטל לקבל את הוראת רבותינו גם כאשר היא אינה מתוך הכרעה חד משמעית, שאחרת העירוב פסול, אלא מתוך הכרעה שצריך להחמיר והוראה ברורה שכך צריך לעשות.

לברורים בנושאי עירובין, וכן לתרומות וסיוע בהפצת הגליון:

052-533320@GMI

האחרונות שגדלה המודעות לנושא הטלטול, היא נשאלה כבר כמה פעמים. לכן ננסה לתמצת את הדינים העולים מהשו"ע ומשנ"ב, בהלכות הסולם המחבר שתי חצרות.

א. רוחב הסולם צריך שיהיה לפחות ד' טפחים [40 ס"מ לשיעור חזו"א, 32 לשיעור הגר"ח], והזרועות מצטרפים לשיעור זה (סעיף ה' ומשנ"ב ס"ק ע"ב).

ב. צריך שהסולם יגיע לראש הכותל או לפחות לתוך ג' טפחים הסמוכים לראש הכותל [מדין לכבוד], כדי שיחשב כפתח פתוח (שו"ע שם).

ג. צריך שיהיה בסולם ד' שליבות [מדרגות], ואם יש פחות מהם צריך לחבר אותן, או שיהיה כבד, באופן שאינו ניטל בשבת מחמת כבדו.

הטעם שצריך שיהיו ד' שליבות, היינו משום שסולם כזה מסתמא כבד, ואינו נוטל בשבת מחמת כבדו (משנ"ב ס"ק ס"ו). לפ"ז בסולמות האלומיניום בזמנינו, שגם כאשר יש בהם חמש שליבות הם קלים ביותר, יש מקום לומר שאינם מועילים ללא חיבור או קשירה באופן שאסור לפתוח אותה בשבת (כמבואר בשו"ע ס"י בדין כפה ספל).

ד. המרחק בין השליבות יהיה פחות מג' טפחים (חזו"א).

לפי דינים אלו יש לדון בכמה מקרים המצויים שהגיעו למוקד העירוב, ומקוצר הזמן והמקום, יבואר אי"ה בגיליון הבא. ונסיים רק בפתרון שעשו אותה משפחה, כפי שהודרכו ע"י מוקד העירוב, כדי שלא יצטרכו להעמיד שם את הסולם הביתי כל שבת, יקחו משטח של חסורות, וישעו אותו על הכותל ויחברו אותו בצורה כלשהי, וקפידו שהוא יגיע עד לתוך ג' טפחים לראש הכותל. במקרה זה היה מספיק להעמיד סולם מצד אחד, כיון שהקרקע של החצר שבצד השני גבוהה וסמוכה לראש הכותל.

משטח שטמטום סולם לעירוב בין חצרות

המשפחה הניחה שם משטח כאמור אך לא חיברה אותו.

והתעוררה שאלה האם החיבור מעכב במקרה כזה. או שמא זה נחשב שהסולם כבד שאינו ניטל בשבת. מצד אחד

הילדים מטלטלים אותו הרבה פעמים, אבל מ"מ הוא כבד. העברנו את השאלה לאחד מרבני העירובים, מהו שיעור הכובד שנחשב שאין דרך ליטול בשבת. והנה בתוספת שבת כתב שהשיעור הוא מה שאדם נוטל בשתי ידיים, ולא ביד אחת. אך עדיין לא ברור באיזה אדם משערים. ותשובת הרב היתה שלגבי זה נראה שהמשטח לא פחות כבד מסולם של זמנם שיש לו ארבע שליבות, ולכן אפשר לסמוך עליו גם בצורה שאינו מחובר. ומ"מ אם קיים חשש שהילדים יזיזו אותו במשך השבת, צריך לחבר אותו בצורה טובה. ובדיעבד אם היוזו יש לעיין אם נשאר ההיתר כדין סתם הפתח בשבת, או שהיה עומד לכך, ויש להאריך ואכמ"ל.

מגיליון מספר 74

מדף של נרות חנוכה המחובר ללחי לכמה ימים

מבין השאלות שהיו בשבת חנוכה, היה באחד העירובים השכונתיים באלעד, הסמוך לאחת מהישיבות הגדולות, צורת הפתח שעשו בכניסה לישיבה, שהיא מבדילה בין העירוב השכונתי לעירוב של הישיבה. בשבת זו בחורי הישיבה נסעו לביתם, ולא הקפידו על כשרות העירוב בישיבה, לעומת זאת האחראי על העירוב השכונתי גילה ביום שישי, שהבחורים פסלו את צורת הפתח שביניהם, והוא נזקק להיכנס למתחם הישיבה לפקח על כשרותו, ולתקן את הבעיית שמצא בו.

בצורת הפתח שבין הישיבה לעירוב השכונתי, היה חוט ומתחתיו שני לחיים. בחורי הישיבה שרצו להדליק נרות חנוכה בפתח המתחם הפונה לרשות הרבים, התקינו מדף וחברו אותו ללחי עם ברגים בצורה חזקה. כשבא האחראי וראה שעשו מדף, הוא עורר שיש בכך שאלה בכשרות הלחי, כיון שאין דרך שייצא מהמשקוף מדף או כל דבר הבולט, וא"כ המדף פוגם בצורת המשקוף ונעשה פתחי שימאי. לעומת זאת הוא הסתפק לפי מה שכתבנו כמה פעמים שהרבנים הורו לגבי מחיצה ורשות היחיד העומדים בתוך חלל הפתח, שדבר ארעי העומד בתוך הפתח אינו פוסל, א"כ גם לגבי המדף אולי ניתן להכשירו, כיון שאחרי חנוכה יורידו אותו, והוא דבר זמני וארעי. אבל יתכן שכיון שהמדף מחובר בצורת קבע, לא מתחשבים בתכנית לפרקו.

האחראי הסתפק כיצד להכריע, ומספק אמר לעצמו שצריך לתקן או למצוא פתרון שלא יהיה ספק בכשרות העירוב. אבל כשהתקרב יותר הבחין שהבחור שהתקין את המדף, שבר את החצי התחתון של הלחי, וא"כ אין

שבין החצרות יש גדר י' טפחים לכל אורך החצר, אי אפשר לערב יחד, וממילא אסור לטלטל חפצים שייצאו מהבית ולהעבירם לחצר אחרת מעל הגדר, אפילו שכל חצר לצמח סגורה במחיצות ויש בה עירוב, כי עדיין העירובים לא מתחברים. [ורק לגבי כלים ששבתו בחצר, כל החצרות רשות אחת, גם בלי פתח].

טלטול מעירוב אחד לעירוב שני

לעומת זאת לגבי הטלטול מעירוב שכונתי א' לעירוב שכונתי ב' דרך הרחוב, הרי יש פתח ביניהם, שהוא הרחוב וצורת הפתח שבו, וא"כ למרות שהעירובים נפרדים [שגם אם באחד יש בעיה, אינו פוסל את השני], אבל הם גם יכולים לערב יחד, והאחראים שמזכים את הפתח של העירוב מקפידים לזכות אותו לכל מי שהעירוב יכול להועיל לו, וא"כ זה מצרף גם את התושבים שבעירובים הסמוכים [אם הם כשרים], ונעשים כעין עירוב אחד שיש בתוכו כמה חצרות שעירבו יחד, ולכן מותר לטלטל מעירוב א' לעירוב ב', אם סומכים על הכשרות של שניהם. ורק בין חצרות שיש גדר המפרידה ביניהם ללא פתח כלשהו, [ולא סומכים על הפתח לרחוב, כיון שלא סומכים על העירוב המקיף את הרחובות], אינם יכולים לערב יחד.

יש להוסיף שהטלטול מעירוב א' לעירוב ב', מדובר באופן שהעירובים סמוכים ונושקים זה לזה, כמו בעיר בני ברק שכמעט על העירובים רצופים, והגבול שבאמצע שייך לשניהם. אבל בערים אחרות מצוי שכל שכונה מוקפת לעצמה, ובין השכונות דהיינו בין העירובים של השכונות, [שאינם כוללים את כל השכונה וסביבותיה], יש שטח שאינו מוקף בעירוב שכונתי, ובאופן זה אין אפשרות לעבור ולטלטל מעירוב אחד לעירוב שני, כיון שיש ביניהם מקום האסור ככרמלית או רה"ר. ומפני זה צריך לברר בכל מקום היטב, מה הם גבולות העירובים הטובים.

זיכוי הפתח מחדש לאחר הרחבת העירוב השכונתי

בחודש האחרון הגיעה למוקד שאלה מעירוב שכונתי ברמת בית שמש ג', שהאבארכים עמלים לעשות עירוב שכונתי מהודר, ולתקנו למרות כל השינויים שחלים בעקבות הבניה החדשה, וכעת זכו להרחיב את העירוב בעוד רחוב נוסף, האם הם צריכים לזכות את הפתח מחדש.

והנה יש בזה שתי שאלות. א. מה דין אנשים שנוספים בעירוב, כגון שמוגיע דייר חדש אחרי שזיכו את הפתח, ולגבי זה כתב השו"ע (סי' שס"ו סעיף ט') שיזכה מראש עבור כל מי שיתווסף בעתיד, מיום זה ואילך, והביא השו"ע ש"י"א שאע"פ שלא זיכה בפירוש בנוסח זה, מ"מ לב ב"ד מתנה עליהם [דהיינו אומדנא שהתכוון לכל מה שצריך], שיחול גם עבור המתווספים. ולכן שאל אותו המושיב במוקד העירוב האם זיכה בנוסח המקובל. והאחראי אמר שלא. אם כן בדיעבד סומכים שזה מועיל, אך לכתחילה יש להקפיד על הנוסח המקובל. [ניתן לקבל דף הוראות לכל דיני הנחת הפתח ונוסח הזיכוי, בפסק או במייל, או במשרדי המוקד].

שאלה נוספת שיש בדין זה, גם באופן שאמר למתווספים, האם זה כולל גם את הגרים במקומות שלא היו באותו זמן בשטח העירוב, וכעת נוספו לעירוב. והתשובה היא שגם זה נכלל בלשון המתווספים לעירוב, כיון שהדרך היא שמוספים ומרחיבים את העירוב. וכן זה בכלל האומדנא שמועילה בדיעבד למי שלא פירש בלשון זו. וכ"כ בספר חכמת הלב (פרק ג' הערה ל"ח).

חיבור ועירוב חצרות ע"י סולם

במקרה כמו המקרים הנ"ל שיש שתי חצרות וגדר ביניהם, שלא ניתן לפתח בה פתח, או חלון בתוך י' טפחים, יש פתרון נוסף שכתב השו"ע (שם סעיף ח') שאם העמיד סולם רחב ד' טפחים מצד זה, וכנגדו סולם נוסף מהצד השני בחצר השניה, והסולמות עומדים זה כנגד זה בתוך ג' טפחים, [עובי הכותל ד' טפחים שאפשר ללכת על גביו, אפשר שהסולמות לא יהיו זה כנגד זה], הרי הסולמות נחשבים כפתח בין החצרות ואפשר לערב יחד, ע"י שמזכים פתח לשניהם [והפתח של העירוב השכונתי חל ממילא לכלול וכו'ל], וכיון ששתי החצרות מערבות יחד, מותר גם להעביר מעל שאר הגדר, ואין צורך לעבור דוקא דרך הסולם. אחת המשפחות הנ"ל שאלה

סולם הסמוך למלת מדי לחבר בין החצרות

כיצד תוכל לקיים דין סולם, מה הם התנאים לגודל הסולם, והאם צריך לחבר אותו. והנה שאלה זו לא כ"כ מצויה בזמנינו, ולא עסקו בה בספרי המחברים, ולא דברו בה רבני זמנינו, ומ"מ בשנים

והוא כשר. אלא שמ"מ כיון שהארון היה מחובר בברגים ללחי עצמו, יש בו חשש של פתחי שימאי ולכן צריך לעשות לחי חדש.

כדי להכשיר את צורת הפתח, קשר האחראי חוט לראש העמוד האחרון של הארון, הנמצא בסמוך לחלל הפתוח, [כיון שחשש שהארון ממטל שם פתח], ועשה שם צורת הפתח קצרה. אולם עדיין היתה לו בעיה, שנשאר את שלושת טורי הארון, שזה עצמו כביכול פירצה בהשלמת ההיקף, כיון שהמדפים שלו אינם יכולים להחשב מחיצה, משום שיש ביניהם ג' טפחים, וא"כ למרות שהוא הכשיר את צורת הפתח בנוגע לחלק הפתוח, עדיין נשארה פירצה בחלק הסגור בארון, שהוא אינו מחיצה.

והנה גם בזה מצא האחראי פתרון מיידי כדי להכשיר את העירוב לשבת המתקרבת ובה, הוא לקח קרשים ממה שמצא מסביב, וקשר אותם להשלים ללבד בין המדפים, וכן הפך עגלת קניות שהיתה שם, וקשר אותה כדי שח"ו לא יזיז אותה באמצע שבת, ואת השאר השלים ע"י חוטים שקשר לאורך הארון, וביניהם פחות מ"י טפחים. שישלימו לגובה י" טפחים, כשיעור מחיצה. ולאחר מאמצים רבים ורעיונות מקוריים, עם בקיאות בהלכות, הצליח להכשיר את העירוב בצורה טובה, שלא יהיה בו שום חשש, ויהיה ראוי לבני משפחות האברכים לסמוך עליו בשבת קודש.

צורת הפתח שיש פירצה בצד הפתח

בדרכו בתוך מתחם הישיבה, ראה האחראי עוד צורת הפתח שנעשתה לשם הדלקת נרות חנוכה, והיא אמנם לא נגעה לו לכשרות העירוב השכונתי, כיון שהיא לא היתה על גבול היקף המתחם, אך בכל זאת הוא סבור שלא עשו אותה בצורה טובה, ולכן העביר את השאלה למוקד העירוב, העוסק בהלכות

צורת הפתח. במעבר בין שני מבנים, עשו הבחורים צורת הפתח מקרשים, ואף קבעו בה מזוזה, אך צורת הפתח הזו לא ממלאת את כל המעבר, בצד אחד היא סמוכה למבנה ובצד שני נשאר רווח בין צורת הפתח למבנה. לדוגמא, רוחב המעבר הוא כשלושה מטרים וצורת הפתח היא כשני

מטרים, ומטר אחד נשאר פתוח. שאל האחראי האם זו צורת הפתח כשרה, והאם דיני צורת הפתח של חנוכה שווים לדיני צורת הפתח של עירוב.

והנה לגבי הלכות עירוב, הביא המשנ"ב (סי' שס"ג ס"ק כ"ג) מחלוקת אחרונים באופן שיש פירצה הסמוכה ללחי או עמוד של צורת הפתח, שיש מתירים ע"י עומד מרובה [מכח שצוה"פ דינה כמחיצה], ויש אוסרים משום שיש דין מיוחד בלחי שצריך להיות סמוך למחיצה, או משום דאתי אורא ומבטל את העמוד של הצוה"פ, ויש בזה אריכות באחרונים. וכתב המשנ"ב שבשעת הדחק יש לסמוך להקל, ואפילו ברחוק רק ג' טפחים, בודאי נכון לחוש להחמיר לכתחילה. בשער הציון (ס"ק ט"ז) הביא בסוגריים שדעת המקור חיים לפסול דוקא ברחוק מב' צדדים, דהיינו ששני העמודים אינם סמוכים למחיצה, אבל אם עמוד אחד סמוך למחיצה מותר. ומשמע שהמשנ"ב אינו סובר לפסוק כדבריו והחזו"א (סי' ע' ס"ק י"ד) צידד כדברי המקור חיים להקל. ולמעשה הוראת הרבנים שודאי שלכתחילה יש להקפיד אפילו על פירצה בצד אחד של צורת הפתח, ובמקום שאי אפשר, מקילים לפי הענין באופן זמני. ולפ"ז הצוה"פ הזו שסמוכה מצד אחד למבנה הישיבה, ומצד שני יש פירצה, דינה תלוי במחלוקת הנ"ל, ולכתחילה יש להחמיר, לסתום את הפירצה במחיצה, או להרחיב את צורת הפתח על כל המעבר.

אבל לגבי צורת הפתח לדיני חנוכה, יש לעיין אם הכללים בענין זה שונים מצוה"פ של עירוב. יש שהביאו את דברי המהר"ל (במנהגים), שלגבי צוה"פ לחנוכה, גם צוה"פ מן הצד נחשבת פתח, למרות שברור שאין לה דיני צוה"פ לעירוב. ולפ"ז אולי יש הבדל גם בדינים נוספים. אמנם דין צוה"פ מן הצד יוצא דופן משאר הדינים, משום שמצאנו בגמ' שהיא כשרה לענין כלאים [עד י' אמות], וגם לענין מזוזה פוסקים לקבוע בלי ברכה, וא"כ יש לה שם צוה"פ שלא בענין עירוב, וא"כ יתכן שאין ללמוד מזה לשאר הפסולים בהלכות צוה"פ. וצ"ע. ועיין בזה.

לברורים בנושאי עירובין, וכן לתרומות וסיוע בהפצת הגליין:

ספק שצריך לתקן את העירוב בדרך כלשהי. ולכן החליט לצרף לשבוע זה את המתחם של הישיבה, והיה סבור שזה יהיה הכי קל, אך לבסוף גם שם היו בעיות שהיה צריך לסדר אותן.

לגופו של ענין, העברנו את השאלה לרבני העירובים, ושאמרו שאכן זו בעיה, כיון שלגבי הנידון הזה שנובע מדין פתחי שימאי, אין העראיות קובעת

לגמרי, כי מתחשבים בעיקר בדעת בני אדם, האם זה נחשב שאינו כדרך הפתחים. אמנם יש לעראיות משקל הלכתי מסוים, כי גם בעיני אדם מובן שדברים שהם עראיים פחות פוגמים בצורת הצוה"פ, אבל זה לא הקובע היחיד, ושונה מדין דבר הנמצא בחלל הפתח, שהנושא הוא רק מבחינה הלכתית האם הוא נחשב לסילוק וביטול דין המחיצה הנוצרת מצוה"פ, ולכן לגבי זה דבר ארעי אינו פוסל כלל. משא"כ לגבי מדף שמחובר ללחי, יש להחמיר שנחשב דבר שגורם שינוי בלחי, ויש בו חשש פתחי שימאי, ונכון להסירו או לתקן באופן אחר. יש לציין שהרבנים לא הורו בזה לאיסור גמור, אלא שיש להחמיר בו, [ומ"מ במקרה הנ"ל הלחי גם נשבר ממש, ולכן היה חייב לתקן דבר חילופי].

בעקבות הבעיה בצוה"פ שבכניסה החליט האחראי שהשבוע יצרף את מתחם הישיבה לעירוב, ויסמוך על גדרות העירוב שהם סומכים עליהם כל שבוע. יש לציין לשבח שהאחראי לא הסתפק בסברא שמסתמא אם הם עושים עירוב בודאי הוא טוב, אלא הוא לקח את האחריות שהציבור סומך עליו, ולא על שמסתמא יש אחרים, ונכנס לבדוק את כל היקף המתחם, ושם גילה להפתעתו שני דברים.

במקום אחד היה פתח שהחוט מעליו היה קרוע, וכיון שהבחורים נסעו לא היה מי שיתקן. הוא ניגש לקשור את החוט, ואחד העובדים בתחנת כיבוי אש הסמוכה, אמר לו שאין לו מה לעבוד לקשור, כי כל שבוע נכנסת שם משאית זבל וקורעת את החוט. האחראי התעניין בדבריו, אך אמר לעצמו שהכבאי לא מבין, אני צריך את החוט בשביל שבת, וגם אם יקרעו אותו ביום ראשון, צריך שבשבת הוא יהיה קשור.

אבל באמת ציין האחראי שמוקד העירוב לא היה נותן להשאיר עירוב במצב כזה, שכל שבוע החוט נקרע וצריך לקשור אותו מחדש, אלא היה ממריץ למציאת פתרון אחר, כגון להעמיד עמודים כדי שהחוט יהיה יותר גבוה, באופן שכשרות העירוב תהיה קבועה, ולא תהיה זקוקה לכך שכל שבוע יכשירו אותו, שמא יתעצלו או שלא יספיקו, או שיאמרו למישהו אחר לקשור והוא יקשור בצורה שאינה כשרה, כנודע מהנסיון.

ארונות להנחיות בחלל הפתח, סותמות חלק מהפתח

מקום שני שעורר לו שאלה בכשרות ההיקף, היה שער נוסף גדול ורחב שבני הישיבה הדליקו בו נרות חנוכה, ולשם כך עשו שלש טורים של ארונות עם מדפים, [מהארונות שעשויים ממדפי מתכת שאפשר להכרם בגובה הנצרך, כדי שהחנוכיות יהיו בתוך י" טפחים לקרקע לכתחילה]. והנה גם במקום הזה הם חיברו את הארון בברגים ללחי, וא"כ שוב יש כאן את הבעיה שהלחי נעשה פתחי שימאי וצריך לחי אחר. ובנוסף עורר האחראי שיש כאן שאלה נוספת, שהארון סותם חלק גדול מהפתח בצד הסמוך ללחי, וא"כ לכאורה הפתח התקצר, והלחי שנמצא מעבר לארון אינו יכול לשמש לצורת פתח, אלא צריך לחי לפני הארון.

לגבי שאלה זו כתב החזו"א (סי' ע' ס"ק י"ט) שאם פרס מחצלת בתוך הפתח, וסתם את רוב הפתח, לא בטל ממנו דין צורת הפתח, אם נשאר באיזה מקום חלל ברוחב ד' טפחים וגובה י' טפחים, [שהוא השיעור המינימלי של פתח]. והביא ראייה מקורה של מבני שמתעקמת ויורדת כלפי מטה והיא כשרה, והקשה החזו"א שהרי יש קטע מסוים שאין בחלל י' טפחים, וקורה מתירה מדין פתח, ובמקום הזה אינו פתח, אלא הוכיח שאם נשאר חלל במקום אחד יש לכל המקום דין פתח. [ומ"מ באופן שהארון מסתיר את הלחי לגמרי, יש בעיה נוספת שהלחי מובלע בכותל]. ולכן גם באופן שיש בתוך הפתח ארון מחובר בברגים שסותם חלק מהפתח, עדיין שם פתח עליו

תיקוני עירובין

גליון שאלות הלכתיות

המתחדשות מידי שבוע בבדיקת העירובים השכונתיים

גליון מס' 114
כסלו תשע"ז

מוקד העירוב השכונתי
בני ברק
054-84-83-320

עמוד שהוציאו מהאדמה עם הבטון והעמידוהו מעל פני הקרקע

באחד העירובים שנבדקו בחודש האחרון היה מקום אחד שהבודק הבחין שהעמוד מצופה בבטון, לגובה של קרוב למטר מעל הקרקע. הוא התקרב ובדק, והבין את אשר נעשה. העמוד היה תקוע באדמה עם בטון, ומשום מה הוציאו את כל העמוד עם הבטון, והעמידו אותו כך בלי להכניס לאדמה כלל, ולכן היציקה שהיתה לפני כן בתוך האדמה, נמצאת כעת מעל פני האדמה, בחלק התחתון של העמוד. האחראי שהתלווה לבדיקת העירוב סיפר את הסיבה לכך, כיון שהחוט היה נמוך מידי, והיה נקרע לעיתים תכופות, לכן עשו פתרון כזה כדי שהחוט יהיה יותר גבוה, הביאו מרקטור והוציאו את העמוד עם היציקה שלו, והעמידו אותו בצד ע"י חיבור לברזל כלשהו, באופן שכל העמוד נמצא מעל פני הקרקע. [בדרך כלל העמוד הוא 6 מטר, ומתוך זה יורד כ-80 ס"מ שנכנס בתוך הקרקע. ונשאר 5.20 מטר מעל פני הקרקע, שהגובה הזה מספיק גם למשיאות גדולות. אלא שבמושב נוסעים לפעמים טרקטורים עם כף פתוחה, או מנוף עם זרוע פתוחה, ובמקומות אלו צריך שהחוט יהיה יותר גבוה. ולפי"כ כאן שהוציאו את העמוד החוצה, נדיה גובה של 6 מטר מעל הקרקע].

עמוד מצופה ביציקת בטון נחשב פתחי שימאי

אלא שהבודק עורר בזה שאלה של פתחי שימאי, כיון שהיציקה שנשארה מחוברת מסביב לעמוד, אינה חלקה, אלא יש בה בליטות ושקעים בולטים וניכרים. ובמשנ"ב (סי"ג ש"ג ס"ק ק"ג ובשעה"צ ס"ק י"ט) הביא את מחלוקת הפוסקים האם לפסול פתחי שימאי בעירוב, וכתב שלדעת האוסרים אין להשתמש בקרש עץ שיש בו חיפופין, דהיינו בליטות. ונהגים להחמיר כשיטות אלו.

לכן הדין במקרה כזה שצריך לשנות את העמוד, שלא יהיו בו בליטות ושקעים כאלו, שהם ממש דומים לדין אבן נכנסת ואבן יוצאת. ואע"פ שהחלק העליון של העמוד ישר וחלק כדרך עמודי עירוב, אי אפשר להחשיב את העמוד כאילו מתחיל מעל היציקה, שהרי העמוד חייב לעמוד על הקרקע, ועיקר דין מחיצה של העמוד, הוא ב"י טפחים התחתונים הסמוכים לקרקע.

בדיקת גובה עשירים אמה לנרות חנוכה

בשבועות האחרונים התקשרו כמה אברכים המבקשים להשתמש במוקד העירוב ובכלי המדידה המצויים בידו, כדי למדוד את גובה החלון שבביתם מעל פני הרחוב, האם הוא למעלה מעשרים אמה, ואי אפשר להדליק בו את נרות החנוכה. כידוע יש אומרים שבימינו שיש בתים מסביב שגם הם גבוהה, וכלפיהם החלון נמצא בתוך עשרים אמה, זה מועיל שההדלקה בחלון כשרה, משום שיש פרסומי ניסא ע"י ראיית התושבים שמסביב שנמצאים בגובה. אבל יש חולקים ואומרים שהז"ל תקנו להדליק במקום שיש היכר לבני רשות הרבים, ולענין זה לא מועיל שיש היכר לכמה מקומות שהם רשות היחיד דהיינו בתים פרטיים. ורבים מבקשים לצאת ידי האוסרים, או לפחות להדר לצאת ידי כל השיטות, בפרט בחנוכה שהוא זמן של הידור בהדלקה. לפיכך הם רוצים שמוקד העירוב יבוא למדוד כמה גובה החלון שלהם.

והנה לצערנו אין באפשרותנו לבוא להתעסק במדידות אלו, ובכל זאת ניתן כאן כלי פשוט שכל אדם יכול לעשות אותו ולמדוד בו, והוא עונה על רוב המצבים, שאפשר למדוד גם בלי מכשיר ליזר ובלי כלי מדידה מיוחדים. הפתרון הוא לקחת חוט ארוך (לפחות 10 מטר), לקשור לו בקצה אחד דבר קצת כבד, ולשלשל אותו למטה, מהחלון שבו רוצים להדליק את הנרות. אם אין בדרך מרפסות וגגות, משלשלים עד שהדבר הכבד נוגע בקרקע, מסמנים בחוט שבהלון עד כמה ממנו השתלשל, ומעלים אותו בחזרה. לאחר מכן מודדים את אורך החוט מהחפיץ הכבד עד הסימון, ומקבלים את המידה.

לימוד ההלכות לבודקי העירובים בישובים

במערכת בדיקת העירובים בישובים, הגיעו הבודקים ליישוב שיש בו עירוב עם אחראי, והציעו לאחראי שישתובב איתם להראות להם את העירוב. כבר בתחילת הסיבוב התחיל הבודק להסביר לאחראי את ההלכות של החוטים, כיצד הם משמשים למשקוף, ואשר על כן הם צריכים להיות בצורה ישרה, ומעל שני העמודים. וזו אחת המטרות ביציאה לישובים, ללמד את ההלכות הבסיסיות, שאכן האחראי היה נעדר מהם, ושמה ללמוד אותם והקשיב לכל פרט.

חוט שמשנה זוית מחמת שנתפס בעמוד השמל

האחראי הסכים לבקשתם, ועבר איתם לאורך גבולות העירוב. לפתע הם הגיעו למקום שהחוט שהיה צמוד לעמוד השמל מן הצד. הבודק של מוקד העירוב רצה להעיר לו שזה צורת הפתח מן הצד והיא פסולה, אבל לפני שאמר דבר התקרב לראות מה הסיבה לדבר. כשהתקרב ראה שהחוט אינו מחובר כלל לעמוד החשמל, אלא הוא קשור על העמודים של העירוב כדון, אחד נמצא עשרים מטר לפני עמוד החשמל, והשני עשרים מטר אחרי

חוט שנתפס בעמוד השמל ומשנה זוית

העמוד השמל, והחוט שעובר מעמוד לעמוד נתקע כביכול בצד של עמוד החשמל, ואינו הולך בקו ישר. והסיבה לכך משום שהאחראי היה צריך לקשור את החוט מחדש, מעמוד לעמוד, והיה קשה לו להיכנס לשדה למקום שהחוט צריך לעבור, לכן במקום להעביר את החוט בדה מאחורי עמוד החשמל בין הקוצים, הוא הלך דרך השביל הראשי, ומשך את החוט לעמוד הבא. וממילא החוט נתפס בצד של עמוד החשמל והוא משנה זוית באמצע, בשיעור שניכר ובולט, עד כדי שנראה כמו שני חוטים שונים, שאינם מעל העמוד. מיד כשהבודק התקרב למקום, האחראי אמר מעצמו שיש כאן בעיה שהחוט אינו ישר. הבודק שיבח אותו ושמוח מאוד, שכ"כ מהר הוא תפס את היסוד ההלכתי של החוטים של העירוב.

והנה המשנ"ב (סו"ס ש"ב) הביא מחלוקת אחרונים לגבי חוט מתנדנד, האם הוא נפסל מחמת שבשעת הרוח יוצא האמצע של החוט מבין העמודים, מדין מחיצה שאינה עומדת ברוח. והחזו"א פוסל מחמת זה. אבל במקרה שלנו שהחוט נתפס בעמוד החשמל, וכל הזמן הוא יוצא מבין העמודים, הרי זה פסול גם למקילים הנ"ל, שהקילו רק מחמת שברוב הזמן החוט ישר. כמו כן יש אומרים דבר נוסף, שעצם שינוי הזוית פוסל את המשקוף, אפילו באופן שאינו יוצא מבין העמודים, כגון שהחוט נתפס כלפי מטה, [או כלפי מעלה כשאינו עשוי ככיפה], כיון שהחוט צריך להיות דבר אחד ארוך מעמוד לעמוד ואכמ"ל. ולכן במקרה הזה שהחוט נתפס באמצע בעמוד חשמל, הרי הוא נפסל.

והנה המשנ"ב (סו"ס ש"ב) הביא מחלוקת אחרונים לגבי חוט מתנדנד, האם הוא נפסל מחמת שבשעת הרוח יוצא האמצע של החוט מבין העמודים, מדין מחיצה שאינה עומדת ברוח. והחזו"א פוסל מחמת זה. אבל במקרה שלנו שהחוט נתפס בעמוד החשמל, וכל הזמן הוא יוצא מבין העמודים, הרי זה פסול גם למקילים הנ"ל, שהקילו רק מחמת שברוב הזמן החוט ישר. כמו כן יש אומרים דבר נוסף, שעצם שינוי הזוית פוסל את המשקוף, אפילו באופן שאינו יוצא מבין העמודים, כגון שהחוט נתפס כלפי מטה, [או כלפי מעלה כשאינו עשוי ככיפה], כיון שהחוט צריך להיות דבר אחד ארוך מעמוד לעמוד ואכמ"ל. ולכן במקרה הזה שהחוט נתפס באמצע בעמוד חשמל, הרי הוא נפסל.

האחראי לקח את הדברים לתשומת ליבו, ובקש שנערך רשימה של כל הדברים שהיו צריכים לשנות, ומיד באותו שבוע עבד לתקנם. וזה אחת מן הדוגמאות, שהאחראי מסור ומשקיע, ואם היה יודע את ההלכה, היה נכנס בין הקוצים וקושר את החוט בצורה הנכונה, אלא שהיה חסר לו את ידיעת ההלכה. ואף אדם שמברר על העירוב, לא יכול לדעת על הבעיות מסוג זה, מספיק שנמצא דבר אחד כזה בקצה הישוב, והעירוב כולו אינו כשר. לכן אי אפשר לסמוך על עירוב, אלא אם נבדק ביסודיות ע"י המומחים הבקיאים בפרטי ההלכות ובפרקטיקה, ויודעים שהאחראי יודע את ההלכות. וכן מי שיכול לעודד עוד יישובים לקרוא לבודק מומחה, תבוא עליו הברכה.

לכביסה ולאכילה וכדומה. ומטעם זה סובר החזו"א שגם לענין חנוכה אין החצר נחשבת כחצר של חז"ל שאמרו להדליק בה. וע"ע מש"כ בזה בגליונות הנ"ל.

מתוך השאלות בענינים אלו, נביא כאן שאלה אחת שהרבנים הסכימו שיש מה לדון בה. הדין בנרות חנוכה שצריך להעמידם בטפח הסמוך לפתח. והנה בצוה"פ הנהוג בעירובים, עושים לחי רחב 30 ס"מ, ומעליו חוט דק, יוצא שעמודי המשקוף רחבים מעבר למשקוף [שהוא החוט] טפח וחצי לכל צד, נשאלת השאלה מהו הטפח הסמוך לפתח, האם טפח הסמוך לחי, או דוקא הסמוך למשקוף, שא"כ המקום של ההדלקה הוא בתוך הלחיים, ולא מן החוץ ללחיים, שזה כבר רחוק מהפתח.

יסוד השאלה היא היכן הדין של צוה"פ במקרה כזה. והנה כתב החזו"א (סי' ס"ז ס"ק כ"ד) לגבי הדין של השתמשות בין הלחיים, שבצוה"פ שלנו שהמשקוף הוא חוט דק, והלחיים רחבים הרבה, הדין של צוה"פ הוא רק תחת החוט [כי רק שם יש משקוף ועמודים], וכל מה שמהחוט ולפנים, הרי הוא בתוך רה"י גמורה. ולפי"ז גם לענין ההלכת נרות חנוכה, לכא"ו ברור שהפתח [אם צריך צוה"פ] הוא רק במקום שבו החוט, והטפח הסמוך לחוט בלבד, הוא טפח הסמוך לפתח, ולא כל טפח הסמוך לחי.

אמנם מוצאנו דין מסוים שנאמר על תחילת הלחי, שכידוע דעת החזו"א בכמה מקומות שהלחי [העמוד של צוה"פ] צריך לסתום מקצת מהפתח, והדין הזה מתקיים בתחילת הלחי, ואין עוד סתימה באמצע הלחי, ולפי"ז נראה שמו"מ ח"ל דין פתח על כל הלחי. [ועוד יש שדנו מדברי האבני נור שסובר שגם בצוה"פ תחילת הלחי סותם דלא כחזו"א, אמנם האבני נור במק"א סתר דבריו וכתב כחזו"א, ואכמ"ל]. העברנו את השאלה לאחר מרבני העירובים, ואמר שנראה לו לפסוק ע"פ החזו"א הנ"ל שצריך להדליק בטפח הסמוך לחוט, אמנם אינו יכול לסתור מי שיאמר שמועיל גם בטפח הסמוך לחי.

דין זה נוגע גם בקיר רחב, שהמשקוף נמצא בחלק הפנימי שלו, ויש לדון אם אפשר להדליק סמוך לקצה הקיר. אמנם במקרים אלו לפעמים גם הקיר עשוי כצורת פתח.

מקום המזווה בלחי רחב והמשקוף הוא חוט דק

לפי הדין הנ"ל יש לדון גם בענין מקום המזווה. שבסוג שערב היו בודקי מוקד העירוב באחת הישיבות בדרום, ושם הקפידו לעשות מזוזות בכל הפתחים של העירוב, ולכן עשו מזוזות על הלחיים, שהם העמודים של מזוזת הפתח. במקרה כזה שמזוזת הפתח נמוכה, קובעים את המזווה למעלה בראש הלחי, כי אפשר לקבוע אותה בתחילת שליש העליון של הפתח, שהרי אין גבוהה הזו מזוזת הפתח, דהיינו לחי. [אמנם יש לדון אם צריך להקפיד שהמזווה לא תהיה בטפח העליון של הלחי, כמ"ש בהלכות מזווה, או שמה הטפח הזה נמדד לפי חלל הפתח, דהיינו שלא יהיה בטפח הסמוך לחוט, וכאשר הלחי נמוך מהחוט אפשר לשים את המזווה בראשו ממש, וצ"ע].

מזווה על לחי של עירוב, בחלק העליון

והנה כאמור הלחי רחב כ-30 ס"מ, והחוט עובר עליו באמצע ברוחב חצי ס"מ בלבד, וא"כ אם יקבע את המזווה בצד הפנימי בתחילת הלחי [שכך הדין לכתחילה בשאר פתחים], הרי בכזה המזווה לא תהיה בפתח כלל, כי תחילת הלחי אינו פתח, אלא צריך שהמזווה תהיה מכוונת מתחת החוט, שהוא המקום שיש לו דין צורת הפתח, שיש מעליו משקוף, כמבואר בחזו"א. אמנם אי אפשר שכל המזווה תיכנס בעובי החוט, ובפרט כשקובע את המזווה באלכסון כמנהג הרמ"א, מ"מ כיון שמקצת מונגה מתחת החוט, הרי היא קבועה בפתח, ואין חסרון במה שבולטת לחוץ. ועיין בזה.

**ניתן לתרום בכל רחבי הארץ
במכשירים של "נדרים פלוס"
וכן במערכת הטלפונית 03-7630585 שלוחה 323
או במכשירים של "קהילות", וכן בטל: 073-2757-008
עבור: "מוקד העירוב" בני ברק**

לברורים בנושאי עירובין, וכן לתרומות וסיוע בהפצת הגליון:

קו מידע הלכתי ומידע אקטואלי על גבולות העירובים השכונתיים

ניתן לקבל את העלון במייל כשר, לשלוח בקשה ל- AB83320@GMAIL.COM

[מומלץ שלא למדוד מטר ועוד מטר, כי אז המידה אינה מדויקת כשמפסיקים וחוזרים ומודדים, אלא למדוד לדוגמא את אורך הבית [בחדר גדול או בפרוודור ישר בלבד], ולפי"ז למדוד את החוט ביחס למידת החדר].

במקרה שיש מתחת החלון גג או מרפסת, מנסים למדוד באלכסון בהשערה, ואח"כ יש בעיה שמתפקים אם ההשערה נמוכה, ונשארים בספקות. לכן כדאי למדוד ישר ובשני שלבים. א. מהחלון עד לגג או למרפסת בצורה ישרה. ב. מקצה הגג והמרפסת לקרקע בצורה ישרה. וכיון שהמרפסת ישרה והגג כמעט ישר, מקבלים מידה נמוכה.

במקרה שהחצר נמוכה מהרחוב, וכלפי דין ההדלקה מספיק שהחלון בתוך עשרים אמה לרחוב, יש למדוד בשלב ראשון ישר עד הקרקע של החצר, ואח"כ מהרחוב עד קרקע החצר ולמעט אותו מהחשבון. במקרה שהחצר אינה ישרה, יש בעיה ששוב נכנסים להשערות. יש פתרון להחזיק קרש ארוך עם פלס, ולשלשל ממנו את החוט. או למדוד לפ"ז איזה מקום אחר נמצא בגובה שווה, שממנו ניתן למדוד לחצר. [במדריה זו ניתן להשתמש במטר (סרט מידה), כיון שמדובר במדידה קטנה].

השיעורים השונים במידת עשרים אמה בזמנינו

לאחר שאנו יודעים כיצד למדוד, אנו צריכים לדעת מהי המידה של עשרים אמה במידות של זמנינו. והנה כידוע נחלקו האחרונים בשיעור האמה, לשיעור חזו"א מידת הטפח היא 9.6 ס"מ, ולפי"ז עשרים אמה הם 11.52 מטר. [ובמקומות שהמידה הגדולה היא להחמיר, מודדים 9.8 לטפח]. ולשיעור הגר"ח נאה מידת הטפח היא 8 ס"מ, ולפי"ז עשרים אמה הם 9.60 מטר. ולפי השיעור החדש (ע"פ הדרה"ם של הרמב"ם) הטפח הוא כ-7.5 ס"מ, לפ"ז עשרים אמה הם 9.10 מטר.

באופן שרואים במדידה ראשונית, שהגובה אינו קרוב לאחד מהשיעורים, אין צורך לדקדק יותר מיד. ובמקרה שהגובה קרוב יותר, מודדים יותר במדויק.

חישבו כ' אמה מקטע מסוים של רחוב מרוחק

באחת מהשאלות שהגיעו למוקד העירוב, היה מקרה של בנין גבוה, שלפניו היה רחוב שעולה במעלה ההר, ואינו ישר. והאברך שגר שם מדד את הגובה מחלון ביתו, וגילה שכלפי המקום שהרחוב מתחת החלון הוא גבוה יותר מכ' אמות, אבל אם נמדוד כלפי המשך הרחוב שהרחוב עולה כמה מטרים, יוצא שהחלון שלו בתוך כ' אמה, נשאלת השאלה האם צריך למדוד דוקא מהרחוב שמתחת החלון, או שמה אפשר גם להתחשב ברחוב שנמצא במרחק כלשהו, ואם כן עד איזה מרחק אפשר לומר שהנרות ניכרים למי שהולך ברחוב ההוא.

האברך שאל את אחד מגדולי הרבנים, ואמר לו שאפשר להתחשב עד מרחק של כדי ראיית העין נר בלילה, ומבואר בגמ' שהוא שיעור "ריס". שיעור זה הוא רס"ו אמה, ולפיכך פנה האברך למוקד, לשאול כיצד יכול למדוד את המרחק הזה בקו אווירי מהחלון שבביתו, שמדובר במרחק של יותר ממאה מטר. המוקד מסר לו מכשיר ליזר יקר ומיוחד, שמודד עד מאה וחמישים מטר [ומשמש למוקד העירוב למדידת חיבור בתים בקמ"א אמה, לצורך מדידת התחום של שבת]. לאחר מכן הוא עשה את החשבון כמה הם רס"ו אמה לחומרא לשיעורים הקטנים [127.7 מטר לשיעור הגר"ח נאה, 121 מטר לשיעור החדש ע"פ הרמב"ם], האברך מדד עם המכשיר, ויצא לו שמרחק של כמאה מטר, שהוא לכל הדעות פחות מרס"ו אמה, הרחוב כבר מספיק גבוה, בכדי שהחלון נמצא בתוך גובה כ' אמה. וא"כ הוא יכול להדליק בו נרות חנוכה, למרות שמהרחוב שתחתיו יש יותר מכ' אמה, משום שיש בו פרסומי ניסא לאנשים שהולכים ברחוב במרחק מאה מטר [מאתיים אמה] וכלפיהם הרי החלון בתוך כ' אמה.

מקום ההדלקה בטפח הסמוך לחוט של הפתח או אפילו ללחי

בימי החנוכה רבים מתעסקים בעשיית צורת הפתח לפתחי החצרות, לפי השיטות שגם בזמנינו מקום ההדלקה הוא בפתח החצר, ונחלקו גדולי הדורות האם צריך שיהיה פתח עם דיני צורת הפתח, או מספיק מקום שהוא כניסה לחצר. ולכן רבים שואלים על דיני צורת הפתח. וכבר הזכרנו את הענין בגליונות אלו בשנים קודמות (ראה גליונות 73, 34). והתבאר שם שיסוד המחלוקת של החזו"א האם בזמנינו אפשר להדליק בפתח החצר, נאמר גם לגבי עירובין, כביאור דברי הרמ"א (סי' שס"ג סכ"ו) שבזמנינו אין דין מבואות, אלא הכל כמו הצירות, כי אין ברחובות שתי חצרות שבכל חצר שני בתים. ונתקשו האחרונים בדבריו לפי המציאות שבזמנינו, [שיש בתים משותפים והם כחצרות למבוי], וביאר החזו"א (או"ח סי' ס"ה ס"ק נ"ב) שהחצרות בזמנינו אינם מוגדרים כחצרות, משום שאינם דומים בתשמישיהם למה שהיו משמשים בזמן חז"ל

תיקוני עירובין

עירובין למעשה
ע"ן | שימוש | כשרות

מוקד העירובין
בארץ הקודש
054-84-833-20

גליון שאלות הלכתיות

המתחדשות מידי שבוע בבדיקת העירובים השכונתיים

גליון מס' 303
טבת תשפ"ב

לפחות פלס בועה מובנה. אבל זה מכשיר יקר ואינו מצוי. יש סבורים להצמיד פלס לפנס ליזר פשוט, אבל זה אינו נותן מדידה נכונה, כיון שבפנס יתכן הפרש של מילימטר ביחס לפלסטיק שעוטף אותו, וכן בין הפלסטיק לפלס, ואז הקרן אור נשלחת לזווית שונה מהפלס בלי שאפשר להבחין בכך. יש אפשרות אחרת להשתמש בפלס רגיל באופן שמביטים מהצד לכל אורכו ולא רואים את הצד שלו, כמו עינית של רובה, אבל צריך לזה מומחיות, וזה לא מדויק כשמדובר במרחק של חמישים מטרים ויותר, וככל שהמרחק יותר גם הסטייה יותר גדולה. לכן קשה לבצע מדידה זו בצורה נכונה.

בתי הנוכיה שהבחורים חיברו ללחי

בעקבות הדלקת נרות החנוכה התעוררה שאלה מענינת בעירוב במרכז בני ברק שנמצא בפיקוח של מוקד העירוב. בסמוך לפנימיה של ישיבת פונביץ' היה לחי מעץ מחובר לקיר בצורה יפה, והמשקוף מכונן מעליו, הבחורים שרצו להעמיד את כל החנוכיות בתוך טפח הסמוך לפתח, חיברו שני בתי חנוכיות ללחי עצמו על ידי ברגים, והבודק התקשר לשאול האם זה פוסל את הלחי.

בתי חנוכה מחוברים אל הלחי עם ברגים

כדי לענות על שאלה בהלכות עירוב, השלב הראשון הוא להבין מהי השאלה, לאיזה דין זה שייך, נכון שזה מקרה משונה, אבל במה יכול להיות בעיה. האפשרות הראשונה לומר שהם מקיפים את הלחי, והרי זה נאמר כשיש מחיצה או רשות לפני הלחי, אין ספק שהם בתי חנוכיה קטנים, ואינם מחיצה ואינם רשות בפני עצמה. גם מצד ההלכה של גג המפסיק בין הלחי לחוט אין כאן, כי הם לפני הלחי, ובין הלחי לחוט אין שום הפסקה. אלא השאלה היא מחמת דין פתחי שימאי, לפי הנהוג שמחמירים בכל שינוי בצורה החלקה של הלחי, האם כיון שהם מחוברים עם ברגים ללחי זה מקלקל את צורת הלחי. והנה אחרי שהתמקדנו בהגדרה נכונה של השאלה, יתכן מאוד לומר שבתי החנוכיה אינם משנים את צורת הלחי, ואינם נעשים דבר אחד עם הלחי, ואע"פ שהם מחוברים אליו עם ברגים, כיון שברור שהם חפץ נפרד, שעתידיים לסלקו בעוד שבוע. כמו כן היה מקום לאסור מטעם אחר, כיון שהלחי ובתי החנוכיה צמודים לקיר, שמא החלק של הלחי שנמצא בין בית החנוכיה לקיר, בטל כאילו הוא מובלע בין שני דברים, ויוצא שהלחי מופסק באמצע [בתוך גובה י' טפחים]. אבל גם לגבי סברה זו, יש לומר שדבר זמני אינו מבטל את הדבר הקבוע, כפי ששמענו סברה זו על דברים החוצצים בתוך צורת הפתח או בין הלחי לחוט, וה"ה בזה דבר זמני אינו פוסל.

בדיקה ועריכת תכנית בעירוב ברמה ד' בבית שמש

בגליון הקודם הבאנו את המגבית הגדולה שנערכה לעירוב של שכונת רמת בית שמש ד', שכונה גדולה שנמצאת באמצע האיכלוס, והאברכים בשכונה מתמסרים שיהיה עירוב שכונתי מסודר ומהודר ברמה טובה, אך לא

לחוד מאולתר ושולל קדשים להשלים מזהלוד עד הקיר

היה בידם תקציב, והיו בונים אילתורים מקרשים, שכל שבוע היו צריכים תיקון מחדש. כמו כן יעד המגבית היא גם לחבר את השכונות עם רמה ג', כיון שהרבה משפחות צריכות ללכת משכונה לשכונה. לאחר שהמגבית התקדמה מאוד בס"ד החליטו האברכים לגשת לעשייה, למרות שעדיין אין בידם את כל הסכום של היעד, בתקווה שימשיכו לתרום ולהשתתף בזכות הקמת עירוב מהודר. האברכים הזמינו את מוקד העירוב שיראה את מצב השכונה, ואת

חישוב הגובה הרצוי להדלקת נר חנוכה לכל השיטות

בימים אלו אנו נמצאים בימי החנוכה, שבהם נצטוונו בהדלקת נרות החנוכה. אחד מפרטי המצוה גורם לאנשים להתקשר למוקד העירוב לקבל עזרה, למרות שתפקידנו מתמקד בהלכות עירוב. בנר חנוכה אמרו חכמים מצוה להניחה בתוך עשרה טפחים לקרקע, ולמעלה מג' טפחים מהקרקע. דהיינו שלכתחילה צריך שהנר יהיה מונח בגובה שבין ג' טפחים מהקרקע עד י' טפחים. [מי שמדליק בחלון הבית מחשב כמובן מקרקע הדירה, ולא מבחוץ]. שאלו האנשים שרוצים לשאול מהו הגובה במידות של זמנינו שהוא ודאי בין ג' ל' טפחים, באופן שנצא ידי חובת כל השיטות, שהרי בנר חנוכה אנו מהמהדרין מן המהדרין, ודאי שזה כולל גם את כל פרטי המצוה, שנעשה אותם בהידור לכל השיטות בהלכה.

והנה בענין השיעורים נחלקו גדולי האחרונים כידוע, והשיטות העיקריות הם א. שיעור חז"א שהטפח הוא 9.6 / 9.8 ס"מ. ב. שיעור רח"נ שהטפח הוא 8 ס"מ. ובשנים האחרונות חידשו בשיטת רח"נ שיתכן שהחישוב צריך להיות יותר קטן, ואז הטפח הוא רק 7.55 ס"מ. לפ"ז כדי שיהיה למעלה מג' טפחים צריך שיהיה בגובה לפחות 29.4 ס"מ מהקרקע, וכדי שלא יהיה למעלה מי' צריך שיהיה למטה 80 ס"מ, ולשיעור החדש יהיה למטה 75.5 ס"מ.

גובה החלון ביחס לרחוב, מהו עשרים אמה בזמנינו

דבר נוסף שאברכים ביקשו להיעזר במכשירים של מוקד העירוב, על מנת למדוד את גובה העשרים אמה, שמדידה זו מגובה הרחוב שבו אנשים רואים את החנוכיה, וצריכים כלי למדוד את הגובה. למדידה זו יש שתי אפשרויות, יש אפשרות להשתמש במד ליזר דיגיטלי, שמודד מרחקים ע"י קרן אור אדום. ויש אפשרות להשתמש בסרט מידה ארוך [שממשמש אותנו למדידת התחומין, ולעריכת תכניות לעירובים גדולים]. משלשלים אותו מהחלון אל החצר, ורואים את המידה המסומנת בסרט. פתרון זה ניתן לעשות גם עם חוט פשוט, אלא שהבעיה בחוט רגיל שהוא יכול להימתח והבדל של יותר ממטר, ויתכן שכאשר היה משולשל היה פחות מתוח או יותר, לכן אי אפשר לדעת בו את המידה הנכונה.

לפי האמור לעיל יוצא שהשיעור במידות של זמנינו הוא, לשיעור חז"א שיהיה בתוך 11.52 מטר מהרחוב, ולשיעור רח"נ בערך 9.60, ולשיעור החדש עד כ 9.10 מטר. דרך הבניה הסטנדרטית בזמנינו היא, בקומה גבוהה 3 מטר ברוטו, כלומר כולל התקרה והריצפה של הקומה הבאה, [מתוכם 35 ס"מ היציקה והריצוף, וכ-2.65 מטר חלל הקומה. בבנינים ישנים נוסף 20 ס"מ בחלל הקומה]. לפ"ז מי שגר בקומה שניה הוא ודאי בתוך עשרים אמה, ומי שגר בקומה שלישית [דהיינו שיש תחתיו קומת כניסה וקומה ראשונה ושניה, שהם כ-9 מטר, ועוד 60 ס"מ עד שפת החלון שלו]. יוצא שהוא בגובה יותר 9.60 מטר, וא"כ בדרך כלל החלון של קומה שלישית הוא בין שיעור רח"נ לשיעור חז"א. [אבל לפעמים החישוב משתנה, כאשר הרחוב יותר נמוך מהחצר, או יותר גבוה ממנו, וכן כאשר קומת הכניסה נמוכה מעט].

אמנם כידוע שפוסקי זמנינו כתבו לדון האם אפשר להתיר בזמנינו להדליק מעל עשרים אמה, כיון שיש במקביל דירות נוספות שהן בגובה, והם רואים את החלון של השכנים, שכלפיהם זה בתוך עשרים אמה, וא"כ יש פרסומי ניסא גם למי שמדליק בחלון בקומה רביעית, כאשר יש חלונות של בתי אחרים כנגד החלון שלו. או שמא הפרסומי ניסא הוא רק כאשר יש חלון שרואים אותו מרשות הרבים, וחלונות של בתים פרטיים אינו כמו רשות הרבים. ועיין בזה בספרי זמנינו ואכ"מ.

יש עוד אופנים שאברכים התקשרו לשאול איך לבדוק כאשר יש רחוב עולה, ואדם גר בקומה חמישית במורד הרחוב, ואפשר לראות את החלון שלו בהמשך הרחוב שהוא גבוה יותר, איך אפשר למדוד מהו הגובה של החלון ביחס לקרקע הרחוקה. מדידה זו היא מורכבת וצריך מומחיות למדוד אותה. רצוי להשתמש במכשיר ליזר שמובנה בו פלס אוטומטי, או